

SOSYAL POLİTİKA (SKY 205)

Doç.Dr.Gülbiye
Yenimahalleli Yaşar

Temel Kavramlar

I. Çalışma ve Emek Gücü

- Çalışma, bir bakıma fiziksel açıdan dış dünyayı, doğayı değiştirebilme gücüdür.
- Ekonomik açıdan çalışma, insanın yaratıcı gücüdür. Çalışma, bedensel veya düşünsel yada her ikisinin bileşimi niteliğinde olabilir.

Çalışmaya – Emek Gücüne İlişkin Sorunlar

- a) **Ahlaksal yaklaşım:** Emeğe, çalışmaya değer vermişlerdir. Tüm yüce amaçlara çalışarak erişilebileceğinden, çalışan herkes korunmalıdır.
- b) **Liberal düşünce:** Emek bir maldır. Değeri emek piyasasının arz ve talep yasalarına göre belirlenir. Emeğin korunmasını amaçlayan önlemler, devlet müdahaleleri ve sosyal adalet adına ileri sürülen ilkeler bu anlayışa terstir.

Çalışmaya – Emek Gücüne İlişkin Sorunlar

c) **Marksist düşünce:** Tüm değerlerin yaratıcı kaynağı emektir. Emek her zaman sömürülmüştür. Yarattığı değerın küçük bir bölümü kendisinde kalır. Büyük bölümünü artıdeğer olarak işveren kendine alıkoyar. Kapitalist sistem artıdeğersiz yapamayacağından sömürüyü önlemek için işçiler bu sisteme son vermek ve sosyalist-komünist sisteme geçmek zorundadır.

Sorunlar:

- İşçi sermaye tarafından sürekli sömürüldüğüne inandığı için sürekli bir doyumsuzluk içindedir. Herşeyden önce daha yüksek ücret ister. Çünkü ücret onun yaşam düzeyini belirler. Ayrıca kısa çalışma süresi, etkin iş güvenliği ve sağlığı önlemleri, işinden memnunluk duyma, işinden keyfi olarak çıkarılmama, gelişigüzel işlemlere ve haksızlıklara karşı korunma, zamanında ilerleme, haklarına ve özgürlüklerine müdahale edilmeme, yönetime katılma, uyuşmazlıkların hakça çözülmesi ve başkaları...

Emek ile Sermaye Arasındaki Çıkar Ayrılıkları ve Yeni Tip İşveren

- Kapitalist bir toplumda işçi de işveren de üretimden kendilerine daha büyük pay ister ve almaya çalışır. Uyuşmazlıklar bu çıkar ayrılıklarından doğar.
- Emek ile sermaye arasındaki çıkar ayrılıkları, ücretleri de kapsayan çalışma koşullarının saptanması, bireysel ve toplu düzeyde işçi ve işveren ilişkilerinin düzenlenmesini gerektirir.
- Toplumsal politikalar da emek ile sermaye arasındaki bu çıkar ayrılığı gerçeğinden kaynaklanır ve gelişir.

İşçi ve İşçi Sınıfı:

- Sosyal politika, ekonomik bakımdan zayıf, korunmaya gereksinim olan insanlara adil gelir, hizmet, hak ve özgürlük sağlayan ve bu yoldan daha mutlu ve gönenci bir toplum oluşturmayı amaçlayan önlemleri içerir ve inceler.
- Böyle olunca önümüze ekonomik bakımdan zayıf sınıf, diğeri bir deyimle işçi sınıfı ve onların sorunları çıkmaktadır.

Ekonomik bakımdan zayıf sınıflar:

- İlkçağda: Tutsaklar ve köleler
 - Çalışma, çalışarak bir mal yada hizmet üretme özgür insanlar için aşağılaştırıcı bir durumdur. Üretim genellikle tutsaklar, köleler ve halkın hor gördüğü katlarınca yapılmıştır. Tutsak yada köle sahibi onların üzerinde her türlü tasarruf hakkına sahiptir.
- Ortaçağda: Serfler, çıraklar ve kalfalar
 - Loncalarla oluşup gelişen bir statü düzeni var. Loncalar ustaların kurup egemen oldukları mesleksel örgütlerdir.
- Yeni çağda: İşçiler
 - Başlangıçta liberal düşünce egemen. Sanayi devrimi ile işçiler için ağır, haksız ve adaletsiz bir sömürü düzeni başlamıştır.

İşçi Kavramı ve Tanımı:

- İlkçağlardan beri olagelmiş toplumlarda ekonomik, sosyal ve siyasal statülere sahip insanlar bulunmuştur. Bunları **bağımlı** ve **bağımsız** statüsünde değerlendirmek olasıdır.
 - **Bağımlılar:** İlkçağın tutsak ve köleleri, Ortaçağın serfleri.
 - **Bağımsızlar:** Yeniçağın işçileri (bağımsızlık statüleri çoğu kez yanıltıcıdır).
 - Çıracak ve kalfalar bu iki statü arasındadır.

İşçi:

- Çalışacağı ve yaşayacağı yeri seçmekte özgürdür.
- Bir vatandaştır.
- Hukuksal açıdan sözleşme özgürlüğüne sahiptir.
Ancak kapitaliste bağlıdır. Toplumun düzeni, hukuku, yasaları ve kurumları genellikle kapitalistlerce belirlenir.
- Statü değiştirmek kuramsal olarak serbest, fakat uygulamada son derece zordur.
- Geliri ücretinden oluştuğundan ve ücret günlük gereksinimleri karşılamaya ancak yettiğinden işçi Yeniçağ'da da bağımlıdır.

İşçi:

- **İşçi:**Emeğini satan yada kiralayan ve bunun karşılığında ücret adı altında bir gelir sağlayan kişidir.
 - Emeğin düşünsel yada bedensel olması,
 - İşverenin özel veya kamu kişisi olması,
 - Sağlanan gelirin para yada mal biçiminde olması,
 - Gelirin ödenmesinde saat, gün, hafta, ay veya yılın zaman ölçüsü olarak alınması tanımı değiştirmez.
- İşçi, çalıştığı yerdeki üretim araçlarının mülkiyetine sahip değildir.
- **Çağdaş anlamda işçi:** Üretim mallarına sahip olmayan ve gelirin kaynağının emek gücünde simgeleştiği bir kimsedir.

İşçi Sınıfı

- Toplumların sınıflara ayrılması İlkçağ'dan beri var olmuştur.
- Sınıflaşmanın temelinde eşitsizlik durumu vardır.
- Bu eşitsizlik ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel olabilir.
 - İnsanlık tarihi bir sınıf savaşmaları tarihidir”
Marx – Engels ve kimi bazı filozoflara göre.

İşçi Sınıfının Niteliği:

- Çağdaş toplumsal sınıfların başlıca niteliği ve bunları açık olarak kastlardan ve feodal toprak sahiplerinden ayıran öge, bu toplumsal sınıfların ekonomik gruplar olmalarıdır.
 - Yasal yada dinsel bir otoriteden doğmamışlardır.
 - B sınıflardan birinin mensubu olmak, bu kişilere ne medeni ne de siyasal özel bir hak sağlar. Fakat ekonomik bir durumu belirler.
 - Bu ekonomik durum, mülkiyet kurumu yolu ile üretim araçlarına sahip olanlara daha çok gelir ve olanak sağlar.
 - Bu araçlara sahip olmayanlar ise, çoğu kez günü gününe yaşamlarını sağlayan bir gelire ulaşabilirler. Bu yol onları bağımlı kılar.
 - Orta sınıfların bulunması ve işçi sınıfından sermaye sınıfına geçiş için yasa engellerin bulunmaması toplumun iki büyük sınıfa ayrılmış bulunması gerçeğini değiştirecek nitelikte değildir.

İşçi Sınıfının Doğuşu

a) Kölelik ve tutsaklık düzeni: İlkçağlarda çalışmanın ve üretimin en yaygın yöntemidir. Büyük oranda tarıma dayalıdır.

b) Lonca düzeni: Zanaat ve ticarete dayanır. Loncalar aynı meslekteki zanaatçıların kurdukları örgütlerdir. XI – XVIII yüzyıllar arasında yaşadılar. Aslında ustaların örgütleridir, onların çıkarlarını savunur ve dinsel etkilere açıktır. Örn. Anadolu'daki **Ahilik** örgütlenmesi.

- Çıraklar
- Kalfalar
- Ustalar

Çağdaş İşçi Sınıfı:

XVIII. Yy'ın sonlarına doğru İngiltere'de doğan Sanayi Devrimi'nin yarattığı bir sınıftır. Sanayi Devrimi kapitalizm, liberalizm ve makine ile doğmuş ve büyümüştür.

- **Çağdaş İşçi Sınıfının Nitelikleri:**

- Gelirini emek gücünü satarak günü gününe sağlar.
- Genellik işveren tarafından belirlenen çalışma koşulları içinde çalışmak zorundadır.
- Bilinçlenmesi ve çıkar birlikteliği yapması sıkıntılı olmuş ve zaman almıştır.
- Statüsünü değiştirme olanağı son derece sınırlıdır.
- İşbölümü ve uzmanlaşma nedeniyle hareket serbestliği azalmıştır
- Sözleşme özgürlüğüne rağmen işverene geniş ölçüde bağlıdır.
- Sermaye büyüyüp yığıştıkça işvereni tanımaz.
- Günü gününe yaşadığı için sömürüldüğü inancındadır.
- Sömürüyü önlemek için ekonomik ve siyasal alanda yetki bölüşümü ister

Sosyal Politika Kavramının Tanımı:

Dar Anlamda Sosyal Politika:

Sosyal politika, eğer yalnız devletin faaliyetlerini ve sınırlı kitlelere ve bir sınıfa dönük çalışmalarını kapsıyorsa, burada dar anlamında bir sosyal politika ile karşı karşıyayız.

Bu durumda bir görüşe göre **sosyal politika, toplumda var olan sosyal sınıfların ilişkileri, hareketleri, savaşımları ve çelişkileri karşısında devleti ve hukuksal düzeni ayakta tutmaya, korumaya dönük çalışmaları içeren bir düşünce bütünüdür.**

Dar Anlamda Sosyal Politika:

Dar anlamda sosyal politika iki yanlı olarak belirebilir. Biri, genellikle ekonomik bakımdan bağımlı ve güçsüz insanları sermayeye karşı korumak ve sömürölmelerini önlemek için devletin müdahaleleri yanında almış olduğu koruyucu ve sınıflar arasında uyum ve denge sağlayıcı önlemlerdir.

Bu önlemler sosyal politikanın bir yanını oluşturur.

Dar Anlamda Sosyal Politika:

- Öteki ise, sömürünün doğrudan ilgililer tarafından önlenmesi ve toplumsal dengelerin bozulmaması için bu doğrudan ilgililerin doğal olarak var olan kimi haklarının ve özgürlüklerinin devlet tarafından ihlal edilmemesi ve başkalarına karşı korunmasıdır. Bu hakların ve özgürlüklerin başında hiç kuşkusuz sendikal haklar, başka bir deyimle sendika kurma, toplu pazarlık ve grev yapma hakları ve özgürlükleri gelmektedir.

Geniş Anlamda Sosyal Politika:

Topluma bir bütün olarak bakan, toplum içinde bütün sınıfları ilgilendiren çok çeşitli konuları sınıf farkı gözetmeksizin ele alan bir disiplindir.

Örneđin, bir sağlık, bir eğitim, bir tarım politikası, toprak reformu, tarım ürünlerinin fiyatlarının düzeyi, zanaatın ve esnafın korunması, kooperatifçilik, vergi politikaları, vergilerin yapısı ve başkaları sosyal politikanın kapsamı içine girebilir.

Çağdaş sosyal politikalar:

- **Çağdaş sosyal politikanın nitelikleri:**

- Kişiyi değil, onun mensup olduğu sınıfı ve bu sınıfın durumunu göz önünde bulundurur.
- Devletin mevzuat yoluyla yaptığı müdahaleler ve düzenlemeler hak yaratıcı niteliktedir. Kişi bu haklara dayanarak ya devletten yada işvereninden isteklerde bulunabilir.
- Kendi kendine yardım ve sorunları kendisinin çözme yolları vardır. Örn. Sendikal haklar.